

1537 Olav Engelbrektsson ser en ny sjanse

Etter langvarige strider måtte Olav Engelbrektsson bøye seg for kong Fredrik, og betale dyre dommer til Austrått-folket. Likevel var han fortsatt formann i riksrådet, og landets fremste mann. Kong Fredrik dør, og Olav Engelbrektsson ser sin mulighet igjen. Han er tross alt fremdeles landets øverste mann, og kaller sammen all øvrighet til møte i Bud i Romsdal, hvor han legger frem et nasjonalt program: "*Norge for nordmenn*". Riksrådet formulerer en rekke krav til danskene, men da disse skulle legges frem året etter, er det borgerkrig i Danmark. Kristian sine tilhengere hadde gjort opprør. - Denne «greves feide» varer til 1536. Både Olav Engelbrektsson og den danske utsendingen, Vincent Lunge, utnytter situasjonen. Opprøret i Danmark blir slått ned. Olav føler seg ikke sterk nok, og må godta en ny unionskonge.

Olav Engelbrektsson håper på Keiser Karl

I 1535 gifter datter til den fengslede kong Kristian seg med pfalsgreve Fredrik - etter ønske fra den mektig Keiser Karl, og det synes som Keiser Karl vil hjelpe greve Fredrik å vinne Norge og Danmark. Den danske utsendingen, Vincent Lunge, befinner seg på dette tidspunktet i Trondheim, hvor Olav Engelbrektsson hisser opp bøndene - og lover at Norge skal bli fritt neste år. Bøndene rykker inn i byen og Vincent Lunge blir drept. Biskopene fra Oslo og Bergen, som også er til stede i Trondheim, - samt andre viktige politiske personer - blir fengslet og ført til Steinvikholm.

Sluttkampen

Nå er det åpen kamp, og den 7.januar 1536 sender erkebiskopen ut et brev til allmuen om å reise seg til kamp for Norges selvstendighet. Han sender folk til borgene på Vestlandet, men lykkes ikke å innta dem - selv om allmuen støtter opp. Det blir ikke den folkereisningen han hadde håpet på. Danskene velger å overse riksrådet i Norge. Erkebiskopen står nå helt alene, og fra sør kommer det danske hæravdelinger som røver og brenner. Olav Engelbrektsson holder seg på Steinvikholm. Her har han Hellig Olav og erkebiskop Øysteins skrin, samt domkirkas skatter.

Mynt preget av Olav Engelbrektsson

Håpet som brister

Olav Engelbrektsson øyner et lite håp til. Han velger å dra nedover til Keiser Karl og be om personlig hjelp. Den 1.april 1537 forlater han landet på sin reise til Keiser Karl, og overlater vaktholdet og ansvaret av Steinvikholm til erkedrengen Knut Persson og presten i Stjørdal, Torfinn Olavson. Tilsammen har de ca 50 mann. Noen dager senere er den danske hæren i Trøndelag og står foran Steinvikholm. Borgen blir oppfordret til å overgi seg, - men borgen nekter - «*vi har nok kuler, mat og gode menn*», sier de.

17.mai svikter borgerne i Trondheim

Den 17.mai sverger borgerne i Trondheim troskap til den danske kongen, og den vesle flokken på Steinvikholm forstår at alt håp er ute, og de overgir seg. Den 29.mai rykker

danskene inn på borgen. Hellig Olavs skrin blir ødelagt og alle skatter sendt til Danmark. Nå begynner en storstilt plyndring rundt om i bygdene. - Olav Engelbrektssons tid og drøm var over. Han gir opp, og dør skuffet og fattig i en liten landsby i Tyskland 6. februar 1538.

Norge hadde inntil nå vært i union med Danmark med en felles konge som tok hensyn til de norske lover og den norske regjering (riksrådet). Norge var på en måte fri og "selvstendig". Men med Olav Engelbrektssons tap - og innføringen av reformasjonen - ble Norge kun som en annen del av Danmark på linje med Jylland, Fyn, o.l. - Norge var ikke lengre "i union" med Danmark, men en del av Danmark. Med Olav Engelbrektssons flukt fra landet gikk Norge inn som et lydrike ovenfor danskene. Hele embetsstanden og øvrigheten ble byttet ut med dansker og tyskere, likeledes de fleste av de geistlige. For Værnes Hovedgård må en gå ut i fra at dette medførte at danskene overtok vår ærverdige storstue. Overmakta sikret seg nemlig raskt kontroll på de beste gårdene.

1548 Peder Værness betaler sin landskyld.

I landskyldprotokoller fra 1548 gjengis to navn fra Værnes Hovedgård, nemlig Peder Værness og Bjørn Værness. Trolig har danskene allerede gjort sitt inntok også språklig. Navn ble fort tilpasset dansk og tysk språk, hvor lydskriften påvirket stavemåten. Det eldgamle og norske Værnes med enkel-v og a-lyd må vike for både æ og w. Flere personer er tilknyttet Værnes på denne tiden. Ingeborg, Peder og Halvor Værnes betaler skatt 1557 - 1559. Om dette er nordmenn eller dansker skal være usagt, men det er et faktum at området ble i siste del av 1500-tallet dominert av en del danske knekter. Spesielt etter sjuårskrigen ble flere utlendinger igjen i Trøndelag. Disse tok seg nok til rette og skaffet seg som tidligere nevnt både gård og grunn. Denne imperialismen likte ikke lokalbefolkningen og i rettsprotokoller henvises det til stadige sammenstøt mellom de innfødte og knektene. I tvistens hete var nok argumentene vanskelig å svelge for enkelte, skjønt visse forsøk ble gjort *bokstavelig* talt. I 1597 ble Jens Skredder klaget inn for Herredagen av knekten Jørgen Bøvengytzer fordi Jens Skredder skulle ha bitt ham i fingeren under en diskusjon.